

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y DƯỢC
-----❧*❧-----

PHẠM MẠNH CÔNG

**THỰC TRẠNG BỆNH TẠI MŨI HỌNG
Ở NGƯỜI MÔNG VÀ HIỆU QUẢ GIẢI PHÁP
CAN THIỆP CỘNG ĐỒNG TẠI
HUYỆN MÈO VẠC, TỈNH HÀ GIANG**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ Y HỌC

THÁI NGUYÊN - 2017

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y DƯỢC

PHẠM MẠNH CÔNG

**THỰC TRẠNG BỆNH TAI MŨI HỌNG
Ở NGƯỜI MÔNG VÀ HIỆU QUẢ GIẢI PHÁP
CAN THIỆP CỘNG ĐỒNG TẠI
HUYỆN MÈO VẠC, TỈNH HÀ GIANG**

Chuyên ngành: Vệ sinh xã hội học và Tổ chức y tế

Mã số: 62.72.01.64

LUẬN ÁN TIẾN SĨ Y HỌC

Hướng dẫn khoa học:

GS.TS NGUYỄN VĂN SƠN

PGS.TS LƯƠNG THỊ MINH HƯƠNG

THÁI NGUYÊN - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận án là trung thực và chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 04 năm 2017

Phạm Mạnh Công

LỜI CẢM ƠN

Để có được những kết quả như ngày hôm nay, tôi xin trân trọng cảm ơn Đảng ủy, Ban Giám hiệu, Phòng Đào tạo, các Phòng, Khoa, Bộ môn và các thầy giáo, cô giáo, cán bộ Trường Đại học Y Dược - Đại học Thái Nguyên đã trang bị cho tôi kiến thức, tạo mọi điều kiện giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành Luận án.

Với lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc, tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới GS.TS Nguyễn Văn Sơn - Hiệu trưởng Trường Đại học Y Dược - Đại học Thái Nguyên; PGS.TS Lương Thị Minh Hương - Trường Đại học Y Hà Nội, là những người thầy đã dành nhiều thời gian hướng dẫn, tận tình chỉ bảo và định hướng cho tôi trong suốt quá trình nghiên cứu và hoàn thành Luận án.

Tôi xin trân trọng cảm ơn Ban giám đốc Sở Y tế Hà Giang, Ban giám đốc và các cán bộ y, bác sỹ: Bệnh viện Đa khoa tỉnh Hà Giang, Bệnh viện Đa khoa huyện Quang Bình, Trung tâm Y tế huyện Mèo Vạc, Trung tâm Y tế huyện Đồng Văn và cán bộ các trạm y tế xã thuộc hai huyện Mèo Vạc, Đồng Văn, tỉnh Hà Giang đã giúp đỡ và tạo điều kiện thuận lợi cho tôi trong suốt thời gian học tập, nghiên cứu đề tài Luận án.

Trong quá trình nghiên cứu hoàn thành Luận án, tôi đã nhận được sự động viên, chia sẻ, giúp đỡ của gia đình, anh em, bạn bè, đồng nghiệp, những người thân. Tôi xin phép được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc.

Xin trân trọng cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 04 năm 2017

Phạm Mạnh Công

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

BHYT	: Bảo hiểm y tế
BV	: Bệnh viện
CBYT	: Cán bộ y tế
CSHQ	: Chỉ số hiệu quả
CSSKBD	: Chăm sóc sức khỏe ban đầu
HQCT	: Hiệu quả can thiệp
KAS	: Knowledge, Attitude, Skill - Kiến thức, thái độ, kỹ năng
KCB	: Khám chữa bệnh
NLYT	: Nhân lực y tế
NVYTTB	: Nhân viên y tế thôn bản
PKĐKKV	: Phòng khám đa khoa khu vực
TMH	: Tai mũi họng
TTB	: Trang thiết bị
TT-GDSK	: Truyền thông giáo dục sức khỏe
TYT	: Trạm y tế
VMDU	: Viêm mũi dị ứng
VMX	: Viêm mũi xoang
VTG	: Viêm tai giữa
VTGMT	: Viêm tai giữa mạn tính
VTGTD	: Viêm tai giữa tiết dịch
WHO	: World Health Organization - Tổ chức Y tế Thế giới
YTCS	: Y tế cơ sở

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Danh mục chữ viết tắt	iii
Mục lục	iv
Danh mục bảng	vi
Danh mục biểu đồ	ix
Danh mục hộp	x
ĐẶT VẤN ĐỀ.....	1
Chương 1. TỔNG QUAN.....	3
1.1. Đặc điểm chung về bệnh tai mũi họng.....	3
1.2. Thực trạng bệnh tai mũi họng trên Thế giới và Việt Nam.....	8
1.3. Dịch vụ chăm sóc bệnh tai mũi họng tại tuyến y tế cơ sở miền núi.....	13
1.4. Nghiên cứu can thiệp cộng đồng nhằm giảm tỉ lệ bệnh tai mũi họng.....	23
1.5. Một số thông tin về kinh tế - văn hóa - xã hội và phong tục tập quán của người Mông.....	32
Chương 2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU.....	36
2.1. Đối tượng.....	36
2.2. Địa điểm và thời gian nghiên cứu.....	36
2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	37
2.4. Chỉ tiêu nghiên cứu.....	43
2.5. Phương pháp thu thập số liệu.....	46
2.6. Tiêu chuẩn đánh giá.....	50
2.7. Phương pháp khống chế sai số.....	57
2.8. Phương pháp xử lý số liệu.....	58
2.9. Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu.....	58
Chương 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU.....	60

3.1. Thực trạng bệnh tai mũi họng của người Mông huyện Mèo Vạc, tỉnh Hà Giang năm 2013.....	60
3.2. Năng lực về khám chữa bệnh tai mũi họng của cán bộ y tế tuyến cơ sở tại huyện Mèo Vạc.....	69
Chương 4. BÀN LUẬN.....	100
4.1. Thực trạng bệnh tai mũi họng của người Mông huyện Mèo Vạc, tỉnh Hà Giang năm 2013.....	100
4.2. Năng lực về khám chữa bệnh tai mũi họng của cán bộ y tế tuyến cơ sở tại huyện Mèo Vạc.....	108
4.3. Hiệu quả giải pháp nâng cao năng lực cán bộ y tế về khám chữa bệnh tai mũi họng tại tuyến y tế cơ sở.....	115
KẾT LUẬN.....	126
1. Bệnh tai mũi họng của người Mông tại Mèo Vạc năm 2013 còn khá phổ biến.....	126
2. Năng lực của cán bộ y tế tuyến cơ sở về khám chữa bệnh tai mũi họng còn hạn chế.....	126
3. Giải pháp nâng cao năng lực khám chữa bệnh tai mũi họng của cán bộ y tế cơ sở sau 01 năm can thiệp đã đạt hiệu quả cao.....	127
KHUYẾN NGHỊ.....	128
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	130
PHỤ LỤC.....	

DANH MỤC BẢNG

<i>Bảng 3.1.</i> Phân bố đối tượng nghiên cứu (khám lâm sàng) theo tuổi và giới .	60
<i>Bảng 3.2.</i> Tỷ lệ mắc bệnh tai mũi họng theo giới và tuổi.....	61
<i>Bảng 3.3.</i> Tỷ lệ mắc bệnh tai mũi họng theo các nhóm bệnh cụ thể.....	62
<i>Bảng 3.4.</i> Tỷ lệ mắc bệnh về tai theo tuổi và giới.....	62
<i>Bảng 3.5.</i> Tỷ lệ mắc bệnh về mũi theo tuổi và giới.....	63
<i>Bảng 3.6.</i> Tỷ lệ mắc bệnh về họng theo tuổi và giới.....	64
<i>Bảng 3.7.</i> Đặc điểm mô hình các bệnh tai của người Mông.....	65
<i>Bảng 3.8.</i> Đặc điểm mô hình các bệnh mũi của người Mông (N = 419).....	66
<i>Bảng 3.9.</i> Đặc điểm mô hình các bệnh họng của người Mông (N = 787).....	67
<i>Bảng 3.10.</i> Đặc điểm chung của đối tượng nghiên cứu.....	68
<i>Bảng 3.11.</i> Kiến thức của cán bộ y tế cơ sở về bệnh lý tai mũi họng.....	70
<i>Bảng 3.12.</i> Thái độ của cán bộ y tế cơ sở về khám chữa bệnh tai mũi họng.....	70
<i>Bảng 3.13.</i> Kỹ năng xử trí bệnh tai mũi họng của cán bộ y tế cơ sở Mèo Vạc.....	71
<i>Bảng 3.14.</i> Kỹ năng thực hiện các thủ thuật xử trí bệnh tai mũi họng của cán bộ y tế cơ sở Mèo Vạc.....	73
<i>Bảng 3.15.</i> Mối liên quan giữa bằng cấp học vị chuyên môn với kỹ năng xử trí bệnh tai mũi họng.....	74
<i>Bảng 3.16.</i> Mối liên quan giữa số năm công tác của cán bộ y tế với kỹ năng xử trí bệnh tai mũi họng.....	75
<i>Bảng 3.17.</i> Mối liên quan giữa có chứng chỉ tai mũi họng của cán bộ y tế với kỹ năng xử trí bệnh tai mũi họng.....	76
<i>Bảng 3.18.</i> Mối liên quan giữa việc đã được tập huấn về khám chữa bệnh tai mũi họng của cán bộ y tế với kỹ năng xử trí bệnh tai mũi họng.....	76
<i>Bảng 3.19.</i> Mối liên quan giữa nơi công tác của CBYT với kỹ năng xử trí bệnh tai mũi họng.....	77
<i>Bảng 3.20.</i> Mối liên quan giữa kiến thức về bệnh tai mũi họng của cán bộ y	

tế với kỹ năng xử trí bệnh tai mũi họng.....	77
<i>Bảng 3.21.</i> Mối liên quan giữa thái độ về bệnh tai mũi họng của cán bộ y tế với kỹ năng xử trí bệnh tai mũi họng.....	78
<i>Bảng 3.22.</i> Cơ sở vật chất, trang thiết bị khám chữa bệnh tai mũi họng của cán bộ y tế cơ sở ở huyện Mèo Vạc tỉnh Hà Giang.....	78
<i>Bảng 3.23.</i> Đặc điểm chung của đối tượng nghiên cứu.....	82
<i>Bảng 3.24.</i> Hiệu quả thay đổi kiến thức của cán bộ y tế cơ sở huyện Mèo Vạc, tỉnh Hà Giang về bệnh lý tai mũi họng sau 01 năm can thiệp.....	83
<i>Bảng 3.25.</i> Đánh giá thay đổi kiến thức của cán bộ y tế cơ sở huyện Đồng Văn (huyện đối chứng) về bệnh lý tai mũi họng sau 01 năm theo dõi.....	83
<i>Bảng 3.26.</i> Hiệu quả thay đổi thái độ của cán bộ y tế cơ sở huyện Mèo Vạc (huyện can thiệp) về bệnh lý tai mũi họng sau 01 năm can thiệp.....	84
<i>Bảng 3.27.</i> Đánh giá thay đổi thái độ của cán bộ y tế cơ sở huyện Đồng Văn (huyện đối chứng) về bệnh lý tai mũi họng sau 01 năm theo dõi.....	85
<i>Bảng 3.28.</i> Hiệu quả thay đổi kỹ năng của cán bộ y tế cơ sở huyện Mèo Vạc (huyện can thiệp) về xử trí bệnh lý tai mũi họng sau 01 năm can thiệp.....	86
<i>Bảng 3.29.</i> Hiệu quả thay đổi kỹ năng làm thủ thuật của cán bộ YTCS ở huyện Mèo Vạc (huyện can thiệp) về xử trí bệnh lý TMH sau 01 năm can thiệp.....	87
<i>Bảng 3.30.</i> Đánh giá thay đổi kỹ năng khám chữa bệnh của cán bộ y tế huyện Đồng Văn (huyện đối chứng) về bệnh tai mũi họng sau 01 năm.....	90
<i>Bảng 3.31.</i> Đánh giá thay đổi kỹ năng thực hiện thủ thuật xử trí bệnh TMH của cán bộ YTCS huyện Đồng Văn (huyện đối chứng) sau 01 năm theo dõi.....	90
<i>Bảng 3.32.</i> So sánh sự thay đổi kiến thức, thái độ, kỹ năng về xử trí bệnh tai mũi họng của cán bộ y tế cơ sở tại 02 huyện nghiên cứu.....	91

<i>Bảng 3.33.</i> Hiệu quả thay đổi về tỉ lệ chuyển tuyến bệnh tai mũi họng của CBYT bệnh viện huyện Mèo Vạc (huyện can thiệp) sau 01 năm can thiệp.....	93
<i>Bảng 3.34</i> Hiệu quả thay đổi về tỉ lệ chuyển tuyến bệnh tai mũi họng của cán bộ y tế xã huyện Mèo Vạc (huyện can thiệp) sau 01 năm can thiệp.....	94
<i>Bảng 3.35</i> Đánh giá thay đổi về tỉ lệ chuyển tuyến bệnh tai mũi họng của cán bộ y tế huyện Đồng Văn (huyện đối chứng) sau 01 năm theo dõi.....	95
<i>Bảng 3.36.</i> Đánh giá thay đổi về tỉ lệ chuyển tuyến bệnh tai mũi họng của cán bộ y tế xã huyện Đồng Văn (huyện đối chứng) sau 01 năm theo dõi.....	96